ԱՐԵՏԱՓԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի։ Տարեկան գինն է 4 ½, վեց ամսուանը ¾ մէճիտիէ, կանխիկ, և հատը 30 փարա։ Խմբագրութեան և բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մր. Փէթթիպոն, կ. պոլիս, Սմերիգան խան։

ՀԱՏՈՐ 37. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ· ԱՊՐԻԼ 1· 1884 ԹԻՒ 14

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տէրոջը նուիրեալ միամօր որդի մը — Ցառաջ կ'երթայ աշխարհ։ — Քրիսթիի հին նուագարանը։ — Մահկանացուներն եւ անմահուներն։ — Լի սարկաւագին փորձառութիւնը։ — Մեկնութիւն։ — Թատրոնք եւ բարեպաշտութիւն։ — Գաղիա եւ Մատակագար։ — Նամակներ։ — Կրօնական լուր։ — Քաղաքական լուրեր։ — Ստակի գիները։

ՏԷՐՈՋԸ ՆՈՒԻՐԵԱԼ ՄԻԱՄՕՐ ՈՐԴԻ ՄԸ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՑ մը որ իւր առաստաձեռնութեամբ համբաւաւոր է՝ նուիրեց մօտերս միսիոնարական ընկերութեանց 5,000 Անգլ. լիրա։ Այս դէպքին վրայ երկու անձինք ունեցան սա խօսակցութիւնը. «Ի՛նչ բարեսէր մարդ է այդ ստակը տուողը. կարծեմ մօտ ժամանակներս այս աստիճան առատաձեռնութեամբ ստակ տուող տեսնուած չէ,» ըսաւ մին։ «Ես քան զնա աւելի առատաձեռն մարդ կը ճանչնամ» ըսաւ միւսը։ «Ստո՞յգ կ'ըսես, բայց այս վերջին տարիներս ընկերութեանց նուէր տուողներու ցանկին մէջ ես այդչափ ստակ տուող մարդու անուն չեմ տեսած,» կրկնեց միւսը։ «Ան անձին նուէրը հրատարակուած չէ,» ըսաւ ընկերը, «եւ բայ յԱստուծոյ քիչ մարդիկ տեղեակ են այդ նուէրին։ Ես քանի մը օր առաջ Ծերունի բարեկամի մը այցելութեան գացի։ Ծերունին, արտասուօք խօսեցաւ ինձ այսպէս, 'Ունիմ գաւակ մը մէկ մը, որ մօտերս ճամբայ պիտի ելլէ հեռաւոր երկիր մը երթալ իբրեւ միսիոնար. կը զգամ թէ սրբազան պաշտօն է այն որուն հրաւիրուած է որդիս, կը զգամ նաեւ թէ նա ծերութեանս համար կը վարանի հեռանալ ինէ, բայց ո՜հ, որովհետեւ կեանքս բոլոր օրերուն մէջ աղօթած եմ Աստուծոյ, «Քու թագաւորութիւնդ գայ,» «Մշակները ղրկէ քու այգիդ,» Ի՞նչպէս կրնամ ուրիշ որդիս այս աշխարհիս մէջ, եթէ մեկնի ինէ, մեծ վիշտ կու տայ ինձ այս, բայց եւ այնպէս մեծաւ ուրախութեամբ կը ՅԱՆՁՆԵՄ ՋՆԱ ՔՐԻՍՏՈՍԻ',»

ՅԱՌԱՋ ԿԵՐԹԱՑ Ա. ՇԵԽԱՐՀ

1.

Եթէ դիտուց կաճառի մը մէջ քանէ տակ դրուէը սա խնդիրը, թէ մարդկային ազգը կ'երթայ յառաջ, այն դիտնոց ամանէն ինը պիտի ըսէին, «Այո,» եւ պիտի ցուցնէին նիւթական աշխարհի վերաբերեալ շատ բան, զարմանալի դիւտեր, ինչպէս երկաթուղի, հեռագիր եւ որ ի կարգին։ Նիւթական յառաջադիմութիւնն է արդարեւ ղգալի աչաց եւ ականջաց։ Այս յառաջադիմութեան յաջողութիւնն յայտնի է, եւ յաղթանակները՝ զարմանալի։ Նիւթական աշխարհի մէջ տեսնուած յառաջադիմութեան վրայ ոչ ոք կը տարակուսի, բայց ունինք ապացոյց նոյնչափ յայտնի, թէ կայ յառաջադիմութիւն նաեւ խմացական եւ բարոյական աշխարհի մէջ։ Մարդիկ կ'երթան յառաջ նաեւ մտօք։

Ձիք տարակոյս թէ երեսս ժամանակ յորում աշխարհ յառաջադէմ զարգացաւ մեծամեծ գաղափարներով որոց մենք այսօր ժառանգ ենք։ Պատմութիւնը դրոշմած է զանոնք անջինջ տարեգիրներու մէջ։ Զայրօրինակ, Ցունաց գաղափարը դեղեցկութեան վրայ երեսս աշխարհի գանձը, եւ պիտի չկորսուի երբէք։ Ցունական բանասաեղծութեան գաղափարն անցաւ յաջորդ մտաւնագրութեանց մէջ եւ պիտի մնայ ի նոսա յաւիտեան։ Պղատոն եւ Արիստոտէլ մինչեւ յարդ են երկու վառարանք դրեթէ ամէն փիլիսոփայութեան զոր ծնաւ աշխարհ։ Նախնիներէն ժառանգեցինք դեթ այսչափ, զորս ապագայն պիտի չթողուլ անհետանալ։

Հռոմ ևս կատարեց իւր պաշտօնն առյապա ժամանակաց համար։ Օրինաց վրայ Հռոմայեցւոց գաղափարն անմահ է արդի իրաւագիտութեան մէջ, եւ հաւանական է թէ պիտի մնայ անմահ։ Հռոմէական իրաւանց հիման վրայ կը կենան կարգ եւ կանոնք յորոց կախեալ է այսօր ամէն մեծ ազգի կեանքը։ Անդրկոյ պէս տէրութիւն մը չէր կրնար մնալ, եթէ չընէր իրեն հիմ Հռոմէական օրէնքը եւ օրինաց հնազանդութիւնը։ Միջին դարք կը կործանէին եւ կը քանդէին յերկրագնտի ամէն կարգ և կանոն, եթէ Հռոմէական պատմութիւնը տուած չըլլար պահպանողական գաղափարներ։

Արդի աղատական կարգաց եւ կանոնաց հիմը կազմող բուն գործութիւնը եղաւ Հռոմէական օրինաց հզօր գործութիւնը, որ կը տիրէր Հռոմայեցւոց բոլոր պատմութեան մէջ, եւ որ, այն կայսրութեան լատագոյն օրերը, աճեցաւ եւ զարգացաւ յոյժ։

Արդի յառաջադիմութեան վրայ կարեւորագոյն խնդիրն այս է. կրնայ այս յառաջադիմութիւնը հին ժամանակին յառաջադիմութեանը հաւասար բան մը ցուցնել յիւրքեան գաղափարաց աշխարհին մէջ։ Աշխարհիս դիւցազնական եւ անմահ սկզբանց վրայ կ'աւելցունէ բան մը։ Հին կամ նոր ցամաքին երկաթուղեայ տախտակն արդարեւ կը հիացունէ տեսնողը։ Եւրոպական բանակի մը շարժումն ստուգիւ ահեղ է։ Սակայն մտաց վերջին եւ լաւագոյն յաղթանակը չեն ատոնք։ Արդի ընդանօթոց ահաւորագոյնը կրնայ բաղդատուիլ Պարթենոնի հետ, կամ երկաթուղին Ադրանդեան ալեկկոհանոսէ մինչեւ Խաղաղականը՝ Հոմերոսի Եղիականին հետ, եւ կամ Մոլդքէի ահարկու բանակը՝ Ցուստինիանոսի օրինագրին հետ։ Ունինք մեր արդի քաղաքակրթութեան մէջ բան մը որ կրնայ մրցիլ հին աշխարհին մեծամեծ գաղափարներուն հետ։

Ապաքէն ունինք այնչափ եւ այնպիսի մեծամեծ սկզբունք որ կրնան հաւասարակշիռ գալ հին սկզբանց։ Բայց այս մեծամեծ սկզբունք այնպէս հասարակ ընտանի են մեր ընկերական կենաց, որ անոնց չատերուն վրայ չենք խորհիր անգամ։ Անոնք յայտնի են, որ զանոնք մանր պատմել աւելորդ կը թուի մեզ, որպէս թէ պարզ առած մը ուզեր որ բացատրել մեզ։ Կ'առաջնորդուինք անոնցմէ՝ առանց զգալու անոնց աղբերութիւնը։ Ժառանգած ենք զանոնք, չենք գիտեր սակայն անոնց արժողութիւնը։ Բայց եւ այնպէս անոնց չատը եւ լաւագոյնները չեն հին քան երեք հարիւր տարի։

Ան սկզբանց մին որոյ վրայ չենուած է արդի ընկերութիւնն՝ այս է թէ բոլոր մարդիկ եղբայր են։ Ան դաղափարն այնպէս անծանօթ էր նախնեաց քննպէս Ամերիկայի ցամաքը։ Թէ ամէն ցեղի, ազգի, աստիճանի եւ վիճակի մարդիկ եղբայր են, իրաքանչիւր՝ պատասխանատու ամենուն, եւ ամէնը՝ իրաքանչիւրին, միոյ ընտանեաց հաւասար որդիք ոմանց Հայրն է Աստուած, այս գաղափարն է ընկերական սկզբունք մը որ իւր լրումը կամ ղարգացումն առաւ վերջին երկու դարուց մէջ։ Հիմա այս գաղափարին չհաւատալ կէս բարբարոսութիւն է։ Եթէ օրէնսդրութեան մէջ փոխանակ այս սկզբան երթանք ետ աւելի հին գաղափարներու, ոչ ապաքէն աստեղադիտութեան մէջ Կոպեռնիկեան եւ Բէքլերեան դրութիւնը թողլով հին Քաղդէական աստեղադուշակութեան դարձած կ'ըլլանք։ Արդ, արդի աստեղագիտութեան մեր դիտարաններուն մէջ խափանուելն աւելի դիւրին է, քան եղբայրութեան գաղափարին մեր օրէնսդրութեան կամ մեր ընկերական անդիր օրինաց մէջ։ Աշխարհ մեծ քայլ մը առաւ դէպ յառաջ, երբ այս գաղափարը մուտ գտաւ արդի իրաւագիտութեան մէջ։

Արդի կեանքն ստեղծող սկզբանց երկրորդն է անհագնեբաւ ապաւորիչնը։

Երբ գաս մը մարդոց, տոհմի, ազգի, ցեղի ազատութեան սկզբունքը տարածուեցաւ նաեւ անհատներու վրայ, նոր եւ մեծ քայլ մը առնուեցաւ դէպ յառաջադիմութիւն։ Թէ արդի լուսաւորեալ եւ ազատամիտ աշխարհաւարք չեն ուզեր հին Ցունաց եւ Հռոմայեցւոց ազատական սկզբանց չատերուն վրայ հիմնել նոր ազատ կարգեր եւ կանոններ, դլխաւոր պատճառն այս է, որ ազատութեան վրայ Ցունաց եւ Հռոմայեցւոց գաղափարները բոլորովին տարբեր էին արդի գաղափարներէն ազատութեան վրայ։ Ըստ Ցունաց և Հռոմայեցւոց, ցեղերը, ազգերը, տոհմերը միայն կրնային ըլլալ ազատ։ Ազատութեան վրայ անոնց գաղափարին հակառակ չէր գերի ընել ուրիշ ցեղ մը։ Անգղիա եղաւ առաջին մեծ տէրութիւնը որ ճանչցաւ ընդ ազատ թէ նաեւ անհատք ունին իրաւունք ազատ ըլլալու։ Բայց այս սկզբունքը չճանչցուեցաւ կատարեալապէս իբրեւ հին կառավարութեան, մինչեւ 1776ին Ամերիկայի «Անկախութեան յայտարարութիւնը,» ուր ըսուած է թէ բոլոր մարդիկ ստեղծուած են ազատ, եւ ունին իրաւունք ապրելու, եւ ազատ ապրելու։ Ըստ սկզբան Ամերիկացւոց, ապրելու իրաւունքն աւելի նուիրական չէ քան ազատ ապրելու իրաւունքը։ Թեպետ քաղաքական եւ ընկերական հաստատութիւնք Ամերիկացւոց չէին այն ժամանակ անթերի, ցուցին սակայն, գէթ ի վերացեալն, թէ անթերի ընել զանոնք հնար էր։ Նոր էր Ամերիկացւոց վերյիշեալ սկզբունքը։ Այս սկզբունքը, իբրեւ կառավարելու գործնական սկզբունք, ընել հիմն հաստատութեան մեծ հանրապետութեան մը՝ էր բոլորովին նոր գաղափար։

Ժ.Ք. դարու Ամերիկացիք թողուցին իրենց յաջորդներուն, Ժ.Թ. դարուն Ամերիկացւոց, լուծել գերութեան խնդիրը։ Այսուհետեւ չկրնար ըլլալ որ լուսաւորեալ կառավարութիւն մը հիմնուած ըլլայ սա սկզբան վրայ, թէ մարդ մը ունի իրաւունք ուրիշ մարդ մը, իբր եղբայրը, ստացուած ընելու իրեն։ Պիտի չըլլայ մեծ պատերազմ մը սա սկզբան դէմ, թէ մարդ մը կրնայ իրեն նման ուրիշ մարդ մը ծառայեցունել, խարազանով ծեծել, խարել, գնել և վաճառել իբրև եզ։ Անհատներու ազատութեան գաղափարը լուսաւորեալ ազգերու օրինաց մէջ այնպէս արմատացեալ է, որ բարբարոսութեան որևիցէ ալիք չկրնար խախտել զնա։

ՓՐԻՍԹԻ ՀԻՆ ՆՈՒԱԴԱՐԱՆԸ
ԵՒ ԿԱՄ
Ո՛Ր ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ՔԱՂՑՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ԵՐԿՆԻՑ ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԱՑԵԱԼ

(Շարունակութիւն)

Ա.յս բնաբանը դնելէ եւ կրկնելէ ետքը զայն, քարոզիչն սկսաւ իւր քարոզն այսպէս. «Ա.յս երեկոյ,» ըսաւ, «պիտի խօսիմ եւ ցուցնեմ ձեզ թէ ի՛նչ է արժանի ըլլալ մասնակցիլ 'Լուսոյ մէջ բնակող սրբոց վիճակին:' Արդ, սրբոց վիճակը, սիրելիք, այն «պայծառ քաղաքն» է որ յիշուեցաւ այս երգին առաջին տան մէջ, եւ զոր կ'անուանենք նաեւ «Բաղցր Հայրենիք:» Մենք գացած չենք հոն, գիտենք սակայն թէ Քիստոս պատրաստած է հոն օթեւաններ անոնց համար որ սիրելի կըլլան անոր՝ լուացուելով անոր արեանովը, եւ սրբուելով: Ա.յն օթեւաններ պատրաստած ըլլալով այսպէս սրբուելոց համար՝ կը կոչուին 'վիճակ սրբոց:' Կա՞ն արդեօք ձեր մէջ, սիրելիք, այն օթեւաններուն, այն սրբոց վիճակին արժանացեալք: Գիտեմ թէ դուք ձեր երկրաւոր բնակարաններուն մէջ կատարեալ հանգիստ չունիք. կան որ մութ եւ աղտեղի թաղերը կը բնակին: Զկ՚ըսեմ փոխադիր սրտմնջ ունենալ լուացողն բնակարան: Քիստոս երկնային օթեւաններ պատրաստած է իւր սիրելիներուն. արդ կատարա՞ծ էք դուք այն օթեւանները ժառանգելու, սրբոց վիճակին մասնակից ըլլալու, պայմանները:»

Ա.յս հարցման վրայ քարոզիչը լռելով՝ անձկութեամբ կը նայէր ժողովրդեան, եւ բաւական ժամանակ այսպէս կենալէն ետքը, յառաջ տարաւ խօսքն այսպէս. «Բարեկամք, եթէ երթաք աղբիւրը զոր Քիստոս բացած է, եւ հոն բոլորով սրտիւ աղաչէք եւ ըսէք, 'Լուա պիս, որ ըլլամ մաքուր եւ սպիտակ քան զձիւն', կրնաք ըլլալ մասնակից սրբոց վիճակին:»

Երբ Փրիսթի լսեց այն խօսքը, «Լուա, եւ քան զձիւն սպիտակ ըլլամ,» զոր սորված էր փոքրիկ աղջկանէն Մէյսլըէ, յիշեցուց ձիւնածաղիկները՝ ժպտեցաւ:

Բայց Պատուելի Վիլքըն, այս էր քարոզչին անունը, յառաջ կը տանէր իւր քարոզը: «Ա.յս իրիկուն,» ըսաւ, «խօսքս ուղղեալ է մանաւանդ անոնց որ պէտք են առ Քիստոս, զորս են իրենց մեղաւոր սիրտն անոր խաչին տակ եւ լուացուած են անոր քաւիչ արեամբը:» Փրիսթի լսելով զայս կըսէր մտքէն, «Փառք Աստուծոյ որ ես եւ Թրէֆիլ արժանացանք այս օրհնութեան:» Քարոզիչը միշտ յառաջ տանելով խօսքը, «Սիրելիք իմ ի Քրիստոս,» կ'ըսէր, «դուք ունիք միառաւոր ժառանգութիւն յերկինս, վասն զի լինելով արդիք Թագաւորաց Թագաւորին՝ եղած էք ժառանգ անոր երկնային Թագաւորութեանը: Ձեր բարերար Փրկիչը Քրիստոս որ համբարձաւ յերկինս՝ պատրաստած է հոն ձեզի համար գեղեցիկ բնակարաններ, ուստի դուք եւս, մինչդեռ յաշխարհի էք, պարտիք պատրաստել ձեր անձերն այն միառաց աշխարհին: Թագուհւոյն անդրանիկ որդին, կալէսի իշխանը, իւր ծննդեան վայրկենէն յաջորդ է Թագաւորական գահուն. բոլոր Անգղիա իրաւամբ անոր ժառանգութիւնն է: Բայց որպէս զի ըլլայ յարմար եւ արժանի այն մեծ ժառանգութեան, եւ կարենայ ստանալ զայն, մանկութենէ հետէ կը կրթուի: Եթէ կալէսի իշխանն անհոգութ ըլլայ ուսման եւ ոչինչ համարի կրթութիւնը, կը մնայ ոգեշ եւ տգիտակար. իրաւամբ ժառանգ է այն գահուն, բայց չհամարուիր Թագաւորելու յարմար եւ արժանի: Ճիշդ այսպէս է սրբոց համար պատրաստուած երկնային ժառանգութիւնը: Մենք, վերամին ծննդեալ ի Հոգւոյն, կ'ըլլանք որդիք Թագաւորաց Թագաւորին, Աստուծոյ, ուստի եւ ժառանգ երկնային Թագաւորութեան: Բայց որպէս զի յարմար ըլլանք այնպիսի վսեմաւոր ժառանգութեան, պարտինք պատրաստել զմեզ առաջն այն վիճակին, վերհանել հին մարդը, առնել մեզքը եւ սրտմիլ սիրել ինչ որ սուրբ է եւ բարի: Ինչպէս մեր բարքը եւ վարքը պարտի ըլլալ մաքուր, ուղիղ եւ անսոգիւտ աշխարհի առջեւ, նոյնպէս մեր սիրտերը պարտին սուրբ եւ արդար Աստուծոյ առջեւ ըլլալ անարատ, եւ մեր խորհուրդները եւ վախճաններն՝ համաձայն անոր սուրբ կամաց:»

Պէտ ղբոնակոէ

ՄԱՀԱՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ

1. Մահկանացութեան

Ո՛ դու սրտիդ մահկանացութեան, ո՞ւսմի կուգաս, էր վան այդպիսի մի տըխրահայեաց դէմք կը կրես, եւ հի՞մ քու աչքեր կարմիր մի դոյն առացած են յարատեւելոյ:

Վարդենին տեսայ իւր բոլոր չքեղութեամբ եւ գեղեցկութեամբ ընդ ճառագայթիւք ճաճանչաւէտ արփինեայն, որոյ սիրոյն ճիւղերու կատարներն այսր անդր կը տատանէին զեփիւռէն որ քաղցր կը շնչէր անդ. իւր ծաղիկներն իւրեանց անուշահոտութիւնն ի թեւս զեփիւռին յօդս կը յղէին: Դարձեալ նայեցայ եւ ահա տեսայ սաղարթազարդ վարդենին գօսացեալ, իւր վայելչութիւնն կորուսած, գեղեցկութիւնն ի չիք դարձած եւ կանաչ տերեւներն թարշամեալ յերկիր թափուած:

Գեղուղէշ եւ սաղարթալից ծառ մը կեցած էր ի դաշտավայրին, որոյ լայնատիւռ ոստերն կանաչազարդ սաղարթներով, յարդարուն եւ զուարճալի հովանի մը կը պարզէին անդ. ի դարձին տեսայ եւ ահա նորա կանաչ տերեւներն կողոպտեալ էին յարեւելեան հողմոյ, գեղեցիկ ուղէշներն յօտեալ էին ի տապարաց եւ ժանեա ճգիք չինած էին իւրեանց ճարեայսներ ի բունն, որով նորա զօրութիւնն վատթարացած էր եւ վիթխարի ծառն յերկիր տապալած:

Մէջատեղ տեսայ սրբ արեգական ջերմ ազդեցութեան ներքեւ կը զբօսնուին եւ մերթ կարկաջատակ վտակաց մէջ անհնարին երագութեամբ կ'երթեւեկէին իւրեանց ծիրանագոյն եւ ոսկեփայլ թեւերով, նոցա մարմինք խիտ առ խիտ կը փայլէին իբր կանաչափայլ զմրուխտ, զորս չէր կարող համրել. դարձայ եւ ահա միջատք ամենագին ի լիճն թօթափեալ էին. երեկոյեան զովաշունչ սիւքն զայնս կը կորուսանէր. ծխնեռնիկն սպառած եւ կռնկաճռուկն յաւիտեակեր էր զանոնք, եւ ոչ եւս էին այնպիսի մի ահագին բազմութեամբ:

Տեսայ մարդը՝ որ իւր զօրութեան վրայ կը հպարտանար, իւր այտերն կը վայլէին գեղեցկութեամբ, սրունքներն էին հաստատուն եւ արագաքայլ, կ'ատնոյր, կը ճեմէր, կ'ընթանար եւ կ'ուրախանար համարելով թէ ինք քան զայլս յոյժ գեղազանց էր. դարձայ, եւ ահա ըռիկ մի ջրիկ ընկղմանեալ էր ցուրտ եւ անպատճառ գետնի վրայ. իւր ոտքերն ու ձեռքերը անկարող էին շարժելու. իւր հոգին բաժանեալ էր իրմէ եւ չունէր անհետացած:

Աչխարհի վրայ ՄԱՀՆ կը տիրապետէ, վասն այնորիկ կարատուեմ. Արարչին կատարած գործոյ մէջ եղծիչ կայ. որ ինչ եղեալն է անշուշտ պիտի աւերի. որ ինչ միանգամ ծնեալն է հարկաւ պիտի մեռանի. վասն այնորիկ կարատուեմ. Թո՛ղ զիս միայնակ, Թող զիս որ սղբամ այս վիճակին վրայ:

2. Անմահութիւն

Ծաղիկը տեսայ ցողնոյ վրայ մերթ ի Թառամիլ, իւր կանաչ տերեւներն սըմռնալ էին յերկիր, սակս քաղցրիկ բուրմանն յինքն յաճախազոյզ ոչ եւս իւրեանց երեսներն ի նա կը դարձնէին, դարձեալ հայեացք մը նետեցի ի նա, եւ ահա գարնան մի կանաչազարդ նշոյլն կ'երեւէր նորա վրայ. իւր ճիւղերն նոր կոկոններով զարդարեալ էին, որոց վրայ զեփիւռն գուրգուրալով նոցա անուշակ բուրումներն յօդս կը տարածէր:

Տեսայ որ արեգակն առ մայր իւր խառնարհած էր եւ գիշերային խոր աղջամուղջն սկսած լայնատարր հորիզոնը քօղարկել, գոյն մը չէր երեւեր, եւ ոչ ձեւ եւ ոչ գեղեցկութիւն, ա՛չ եւս լսելի կը լինէին Թռչնոց գայլայլիկներ եւ գարնաբեր սոխակին գեղգեղանք. խո՛ր մըռայլ մը եւ ահագին աղջամուղջ մը կը տիրէր աւերման ուրեք. դարձեալ նայեցայ եւ ահա ծայրակարմիր արեգն առեւելից սակեփայլ դաշներն բանալով լեռնից երկնաբերձ կատարներն կ'ոսկեզօծէր. որով, աղջամուղջն տատերը անյայտ կը լինէր եւ առհասարակ Թռչունք իւրեանց քաղցրալուր դայլայլիկներով եւ տխսկին իւր սքանչելի գեղգեղանօք իւրեանց բուներէն ելլելով զայն կ'ողջունէին խնդագին:

Տեսայ միջատը, իւր կենաց վախճանին մօտ, Թալկացեալ եւ մերթ ի մեռանիլ, լինքնին չինած էր միւր գերեզման եւ անդ պառկած առանց ոտից, ձեւոյ, եւ առանց զօրութեան առ ի շարժիլ. դարձեալ նայեցայ եւ ահա միջատն իւր գերեզմանէն յարուցեալ կը հրճուէր կենաց նոր տպաւորիչն մէջ, իւր փոխուկ եւ երփնազարդ Թեւերով պայծառ օդին մէջ Թռչելով ատ եւ անդ:

Ա.յսպէս պիտի պատահի քեզ, ո՛ մարդ, եւ ա՛յսպէս պիտի նորագոյս քո կեանք յետ մահու. ի մերոյ գեղեցկութեան եւ ի հողոյ կենաց պիտի վերածուիս. խո՛ւն ինչ ժամանակ պիտի մնաս ի հող որպէս սերմն ի ծոց երկրի, եւ պիտի յառնես անդրէն փառաւոր կենօք, եւ այլ եւս պիտի չտեսնես զՄԱՀ:

(Թարգմ. Յ.Ռ.Պ.)

Մարսուան, Գ. Ճ. ՄԱԼԼԱՐԵԱՆ

ԼԻ ՍԱՐԿԱՒԱԳԻՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Լի սարկաւագն էր հեզ, լուռ եւ հաւատարիմ մարդ մը: Օր մը այցելութիւն ըրաւ անոր եկեղեցւոյ անդամ մը որ ըլլալով աչխարհասէր եւ ի բնէ անհանդարտ, կը ջանար միշտ խռովութիւններ յարուցանել եկեղեցւոյն մէջ, եւ կ'ուզէր մանաւանդ որ պատաքաւէր հովիւը: Մարդը սկսաւ գանգատիլ եկեղեցիներուն Թուլութեանը վրայ: կը հարցունէր թէ ինչ էր պատճառը որ վերջին երկու կամ երեք տարուան մէջ արթնութիւն մը չեղաւ ամենեւին: «Արդ,» ըսաւ, «ի՞նչ կը կարծէք թէ է այս ցրտութեան պատճառը:»

Սարկաւագը չուզեց խոկոյն տալ պատասխան, եւ քիչ մը խորհելէ ետքը, ըսաւ, «Չեմ գիտեր:»

«Կը կարծէք թէ,» կրկնեց մարդը, «եկեղեցիք եռանդնոտ եւ ժի՞ր են Աստուծոյ գործին մէջ:»

«Ոչ, չեմ կարծեր,» ըսաւ սարկաւագը: Խռովարարը զայր մի ատպին անգին յանձնելով աչքերները վարանմամբ, ի վախճանի համարձակեցաւ ըսել, «Անշուշտ անհամեմատ մնձ մը կը համարիք զՊատ.:»

«Ոչ, այնպէս չեմ համարիր,» ըսաւ սարկաւագը:

«Կը կարծէք թէ զարմանալի են անոր քարոզները:»

«Ոչ, չեմ կարծեր այնպէս,» ըսաւ դարձեալ սարկաւագը:

«Չէ՞ք կարծեր թէ լաւ է մեզ մերժել այս մարդը եւ ընտրել ուրիշ մը,» հարցուց միւսը:

Ծերունի սարկաւագն յանկարծ ցատկեց տեղէն, գոչելով յակամայ բարձրաձայն, «Ոչ, չեմ կարծեր այնպէս:»

Մարդը իւր հարցման վրայ ամչնալով, ըսաւ սարկաւագին, «Բարեկամ, դուք այնպէս քիչ կը խօսիք, որ մարդ հազիւ կը հասկնայ ձեր միտքը:»

«Ես,» ըսաւ սարկաւագը՝ ելլելով ոտք, «ժամանակաւ կը խօսէի այնչափ՝ որչափ չեն խօսիր հինգ բարեպաշտ Քրիստոնեայ: Երեսուն տարի առաջ խոնարհեցաւ սիրտս եւ սանձեցաւ լեզուս, եւ մինչեւ ցարդ կը քալեմ երկիւղիւ առաջի Աստուծոյ: Անատեն երդուայ երդումն յաւիտենական, եւ հիմա մի վարձեր զիս դրժել երդմանս:»

Խռովարարը զարմանալով այս լուռ եւ անյողդողդ մարդուն հաստատութեան վրայ, հարցուց, «Ի՞նչ պատահեցաւ ձեզ երեսուն տարի առաջ:»

«Պատմեմ ձեզ,» ըսաւ սարկաւագը. Գանուեցայ դատաստանութեան մը մէջ որպիսի է այսօր քուկդ, Աստուծոյ ծառայներէն մին խլելու դաշտէն ուր ապրուստ էր: Կուրծքս կը կարծէի թէ եթէ քան չարժել «աստղերէն» մին զոր Քիստոս ունի իւր աջ ձեռքը, եթէ ճառամ քարոզներ մարմաջեցուներէն ականջս, եւ եկեղեցւոյն նատարանները լցուէին այնպիսի անձերէ որոց վրայ չէ Աւետարանին պարզութիւնը: Ես եւ առաջնորդներս, վասն զի կը խոստովանիմ թէ խոթուած էի եւ ապուշ, կը կարծէինք թէ ծառայութիւն կ'ընէինք Աստուծոյ, եթէ պատաքաւէինք բեմէն եւ իւր պաշտօնէն այն սուրբ մարդը, եւ կ'ըսէինք թէ անոր գործն արդէն կատարուեցաւ ի Բ., ուր կը բնակէր ես այն ատեն: կ'ողբայինք թէ արթնութիւն չկար, մինչ մենք կը բամբասէինք, կը դատէինք եւ կը չարչարէինք պաշտօնեան՝ փոխանակ նեցուկ ըլլալու անոր ջանքերուն եւ աղօթից: Պաշտօնեան ստիպուեցաւ Թողուլ զմեզ:

Ա.յն ինչ գնաց նա մեզմէ, Աստուած եկաւ մեր մէջ իւր Սուրբ Հոգւովը, ցուցնելու համար թէ օրհնած էր իւր մերժուած բայց սիրելի ծառային աշխատութիւնը: Մենք զղջացինք, եւ մեր յամառ զաւակները դարձան. եւ ես որոշեցի յարմար ժամանակ մը այցելութիւն ընել մեր նախկին հովիւին, խոստովանիլ անոր մեղքս, չնորհակալ ըլլալ անոր այն միամիտ աշխատութեան համար զոր ցուցած էր իմ յամառ որդւոցս, եւ որ, իրրեւ Թաղուած սերմ, ծաղկեցաւ յետոյ: Բայց Աստուած չտուաւ ինձ տեսնել մեր սխալման դարմանը, որպէս զի տար ինձ սա դասը զոր ամէն Աստուծոյ գաւակ պարտի սորվիլ, այսինքն Թէ ով որ կը դպչի անոր փոքրիկներէն միայն՝ կը դպչի անոր աչքին բիբին:

Քիչ ժամանակ ետքը լսեցի թէ մեր մերժուած հովիւն հիւանդ էր, եւ առնելով իմ երկու որդիս՝ գացի քանի եւ հինգ մղոն այսինքն ութ ժամ հեռաւ տեսնել զնա: Երեկոյ էր երբ հասայ, եւ անոր կինը ոգեւով մը զոր ամէն կին պարտի ցուցնել իւր այրը վշտացեալին՝ զայցաւ ինձ մտնել հիւանդին սենեակը: Բսաւ ինձ (եւ անոր խօսքերն էին իրրեւ սլաք հոգւոյս), 'Այրս մահուան մօտ է, թէ՞ բնաւ աւելցայ անոր տագնապը, եթէ տեսնէ զքեզ': Մրմռէ, կ'ըսէի մտքէս, մարդ մը ուրոյ աշխատութիւնը Քրիստոսով բերած էր պիս Փրկչին փարախը, որ մխիթարած էր հոգիս ասկալի լճման մէջ, եւ որ, մինչեւ անզգաստներուս օտարացուներն զմեզ անկէ, եղած էր ինձ եղբայր, կրնա՞ր չտեսնել խաղաղութեամբ իմ երեսս տես-

նելուն համար ։ 'Վա՛յ ինձ, գոչեցի, 'ինչ բրի եմ ։' Խոստովանեցայ մեղքս այն ամբարտ կնոջը, եւ ազաչեցի ի սէր Քրիստոսի թոյլ տալ ինձ մանել ծունր դնել Փրկչիս մեռնող ծառային առջեւ եւ ընդունել անկէ Թաղումը Քրիստոսի ։

Այլ եւս միտքէ չէր ինձ թէ նստարանները լցուէին կամ ոչ ունկնդիրներէ ։ Ուրախութեամբ պիտի ընդունէի անոր բոլոր ընտանիքն իմ տունս, իրրեւ իմ մարմինս եւ արիւնս. բայց այսպիսի բախտ մը պատահած չէր ինձ ։

Երբ մտայ ի սենեակ Քրիստոսի երանելի զօրականին որոյ վէնքն ինկած էր մէջքէն, բացաւ նա աչուըներն եւ ըսաւ, 'Եղբա՛յր Լի, եղբա՛յր Լի։' Եւ ես խոնարհելով անոր վրայ ըսի հեծեծանօք, 'Հովո՛ւ իմ։' Հիւանդը վերցուցնելով իւր սպիտակ ձեռքն՝ ըսաւ խորին եւ ազդու ձայնիւ, 'Իմ օծեալներուս մի դպչիք, եւ իմ մարգարէներուս չարութիւն մի ընէք' (Սաղմ. ՃԵ. 15) ։

Զաղջութեամբ խօսելով անոր՝ ըսի թէ նկած էի խոստովանիլ մեղքս եւ բերել առ նա անոր պատուիրէն պատուղ մը (հրամայելով որդւոյս ըսել անոր թէ ինչպէս գոած էր զՔրիստոս) ։ Բայց հիւանդը չէր ճանչնար իւր մօտակները. պիտ տեսնելով սաստիկ խռոված էր անոր հոգին ։ Համբուրեցի անոր ճակատը եւ ըսի թէ ո՛րչափ սիրելի էր ինձ նա ։ Պազատանօք խնդրեցի ներումն ամենախնամութեանն համար, եւ խոստացայ խնամ տանիլ անոր այրւոյն եւ որբերուն. բայց անոր մի միայն պատասխանը զոր իւր թէ կը մրմնջէր յերազի էր այս, 'Մի դպչիք իմ օծեալներուս, եւ իմ մարգարէներուս չարութիւն մի ընէք ։' Այն գիշեր մնացի հոն, եւ այգուն գոցեցի անոր աչուընները։

Այս, բարեկամ, մեռնողին այս խօսքը կը հնչէր ականջներուս անոր գագաղէն, անոր գերեզմանէն ։ Երբ կը ննջէի, կը թուէր ինձ երազիս մէջ, թէ Քրիստոս կը կենար առջեւս եւ կ'ըսէր, 'Իմ օծեալներուս մի դպչիք, եւ իմ մարգարէներուս չարութիւն մի՛ ընէք ։' Այս խօսքը եկաւ ետեւէս մինչեւ ունենայ այն մեծարանքը զոր ունի Քրիստոս այն մարդոց համար որ ամէն բան տուած են անոր համար, եւ ոխտեցի սիրել զանոնք եւս քան զեւս վասն Քրիստոսի, թէ եւ չըլլան կատարեալ ։

Այն օրուընէ հետէ, բարեկամ, սկսայ ըլլալ սակաւախօս, եւ համբերել հովուիս, թէպէտ չէր նա անզգայ եւ անհամեմատ լեզուս փակչի քանդս, եւ ալ ձեռքս մոռնայ իւր պաշտօնը, եթէ չանամ զտնել զանոնք զոր Աստուած միացուց ։ Երբ պաշտօնէի մը գործը կը վերջանայ տեղ մը, կը հաւատամ թէ Աստուած պիտի յայտնէ անոր զայս ։ Ձեմ կրնար յարիլ ձեղ, բարեկամ, այս ծածուկ խորհրդեան մէջ որ բերած է զձեզ հոս, եւ չեմ ուզեր ուրիշ անգամ այսպիսի խօսք մը լսել ձեր բերնէն ։ Պիտի խնդրեմ եղբայրներէն որ համարին զձեզ իրրեւ պատահական։

Պատրաստ եմ տալ ինչ որ ունիմ, եթէ հնար ըլլար ետ դարձուցանել այն զոր ըրի երեսուն տարի յառաջ ։

Կեցիր ուր որ ես, եւ խնդրէ Աստուածմէ ազօթիւք, թերեւս ներուի քեզ սըրտիդ խորհուրդը։

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

«Ռանդի ասէ հոմէ Դեռնելեան ալ Աեպորանը թողուցեցաւ, որ պատճէն մարդոց կողմանէ մարմնով, ոա կենդանի ըլլան Աստուծոյ կողմանէ հոգւով» (Ա. Պետ. Դ. 6) ։

Ոմանք վերի համարին մէջ գտնուած «մեռելներուն» բառը հոգեւորապէս մեռելոց համար կը հասկնան ։ Եփես. Բ. 1, 3 ։

Բայց մեզի հաւանականագոյն կ'երեւի որ առաքեալը մեռեալ Քրիստոնէից համար կ'ըսէ ։ Աստուածեան քարոզութեամբ ոանոց մէջ նոքա կենդանի էին ։ Նոքա հալածուեցան ի մարդկանէ, եւ մինչեւ անգամ ի մահ մատնուեցան վասն զի ընդունեցին Աստուծոյ քարոզութիւնը, բայց կենդանի եղան յԱստուած եւ ընդունուեցան ի նմանէ ։ Այսպէս «դատուեցան,» այսինքն դատապարտուեցան «մարդոց կողմանէ մարմնով,» բայց կենդանի եղան «Աստուծոյ կողմանէ հոգւով» Առաքեալը կը յորդորէ որ նմանող ըլլանք անոնց Աստուծոյ հնազանդելու մասին, վասն զի մօտ ենք դատաստանի եւ յաւիտենականութեան (համար 7) ։

ԹԱՏՐՈՆՔ ԵՒ ԲԱՐԵՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Բարեպաշտ անձ մը մօտերս հարցուեցաւ թէ Քրիստոնէական եկեղեցւոյ անդամ մը կրնա՞յ անվտանգ յաճախել Թատրոն, տուաւ սա պատասխանը, զոր կը դնենք հոս ի զգուշութիւն բարեպաշտից որ ունին սովորութիւն երթալ Թատրոն ։

«Ես, » ըսաւ յիշեալ անձը, « հակառակ եմ Թատրոնի, քանզի, թէպէտ այր եւ կին դերասանաց մէջ կան գգաստ անձինք, եւ Թատերական խաղերուն մէջ կը գտնուին օգտակարներ, դերասանական խմբին մեծ մասը զեղծ եւ խառնակեաց մարդիկ են, որոց ապրեցութիւնը կը տանի անկրօնութեան եւ բարուց ապականութեան, ուստի կրնանք ըսել թէ Թատրոնին ընդհանուր արդիւնքն այնպէս վնասակար է մարդկային ընկերութեան որ, եթէ բոլոր Թատրոնք, թէ աղէկները եւ թէ գեշերը, գոցուէին հինգ տարի, ժողովուրդը ոչ թէ կորուստ կ'ընէր, այլ կը շահէր մանաւանդ ։ Եկեղեցւոյ մը անդամներուն Թատրոն յաճախելն սա յառաջ կու գայ որ, եկեղեցին կը կորսնցուցնէ իւր բարոյական զօրութիւնը ։ Այր կամ կին մը զոր Թատրոնի մէջ տեսած եա՝ կրնա՞ր ապրեցութիւն ունենալ ապաշխարութեան եւ բարեպաշտութեան յորդորելու զքեզ, եթէ աչխարհասէր ըլլայիր ։ Թատրոն յաճախող մը չկրնար համարձակիլ այսպիսի յորդոր մը ընել ։ Եկեղեցւոյ անդամք որ Թատրոն կ'երթան՝ չեն ջանար զնարդիկ հոգեւոր ընելու ։ Եթէ այսպիսի մարդ մը խօսէր քեզ հոգւոյդ փրկութեան վրայ, կը ծիծաղէիր եւ կը ծաղրէիր զնա. Գիտէ նա պայ, ուստի եւ չհամարձակիր աչխարհասէր մարդոց հետ խօսիլ հոգեւոր նիւթերու վրայ ։

Լսած չեմ ամենեւին թէ մարդ մը երբէք ապաշխարութեան եկաւ Թատրոնի միջոցաւ. ընդհակառակն գիտեմ արանց եւ կանանց մէջ շատեր զրան կործանած է Թատրոնը մարմնով, ընչիք եւ հոգւով միանգամայն ։ Քրիստոնեայ մը որ ունի եռանդ եւ փոյթ ապաշխարութեան բերելու զմարդիկ՝ չերթար Թատրոն. Քրիստոնեայ մը որ իւր քրիստոնէական պարտականութիւնները կատարելու ժիր է, եթէ սկսի երթալ Թատրոն, կը կորսընցուցնէ իսկոյն իւր ժրաջիւնը ։ Այս խորհրդածութիւնները կը հաղորդեմ եկեղեցւոյ անդամոց, եւ կը խնդրեմ որ քննեն իրենց խիղճը թէ այնպիսի ընթացք մը համաձա՞յն է իրենց քրիստոնէական պարտականութիւններուն ։

ԳԱՂԻԱ. ԵՒ ՄԱՏԱԿԱԳԱՐ

Մատակագարի ժողովուրդն ըլլալով ազգասէր եւ չանենալով ազէկ գինք, տեսաւ որ քիչ յոյս կար իրեն դէմ դնել Գաղիայ, ուստի եւ խնդրեց խաղաղութիւն ։ Ցանձն կ'առնուր կատարել բոլոր պայմանները զոր Գաղիա կը պահանջէր ի սկզբան ։ Ցանձն կ'առնուր ճանչնալ Գաղիոյ պաշտպանութիւնը հիւսիսային Մատակագարի վրայ, պահանջում մը՝ որոյ վասն Գաղիա չունէր պատճառ կամ իրաւունք. յանձն կ'առնուր չնորհել Գաղիոյ հպատակաց ոտանալ եւ ի վարձու ունել երկիր, յանձն կ'առնուր նաեւ տուժել մի միլիոն ֆրանք զոր առաջ կը պահանջէր Գաղիա, Թող պատերազմին տուգանքը ։

Բայց Գաղիոյ պատգամաւորը որ խաղաղութեան վրայ կը խօսէր Մատակագարի գործակալոյ հետ՝ յաւել նաեւ սա պայմանները.

1. Թէ Գաղիա իրաւունք ունենար հըսկել Մատակագարի բոլոր կղզւոյն վրայ. եւ 2. Թէ Թագուհին կարող չըլլար դնել վինք ընդ պաշտպանութեամբ այլոյ տէրութեան, բայց միայն Գաղիոյ ։ Կը մնար պայման մը միայն որ չվնդրուեցաւ, այն է Թէ Մատակագարի ժողովուրդն ըլլար գերի Գաղիոյ ։ Գաղիոյ իրաւունքն այս խնդրոյն մէջ է իրաւունք հզօրագունին ։ Ուսոի եւ Մատակագարի ազգն ի Թագաղրութեան նոր Թագուհւոյն հրատարակեց համարձակ Թէ պատրաստ է մեռանիլ քան վիջանիլ Գաղիոյ վերջին պահանջմանց ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՍԱՒԻՒՊԱՏԵՆ ՆԱՄԱԿ

Սախդապատ գիւղը կկոչայ մոյ քաղաքին արեւելեան կողմը, անկէց մէկ ժամ հեռի ։ Ունի 100 տուն բնակիչ, որոց 85 տունը Հայ են եւ մնացեալը Մահմետական ։ Գիւղիս ժամ ու կիս հեռի հիւսիսային կողմը կ'կոչայ Մահլազան գիւղը, հոն եւս կան 18 տուն Հայք ։ Բնչեալ գիւղերուն մէջ բնակող Հայք ոչ վարժարան ունին եւ ոչ նախակրթարաններ ։ Սակայ ուսման եւ կրթութեան մասին բոլորովին ազէտ են, եւ բնակչաց միայն իրր 10էն մէկը կարող է կարդալու եւ գրելու ։ Գալով սոցա կրօնական վիճակին, ինչպէս քահանայն, այնպէս ալ ժողովուրդն է. մարդ եկեղեցին միայն երթալով կրնայ հասկնալ Թէ անոնք Քրիստոնեայ են ։ Սոնց երբ հարցուի Թէ ի՛նչ կրօնք ունին, չուտով երեսնին խաչակնքելով կ'ըսեն, «Փառք Աստուծոյ, Քրիստոնեայ ենք. » որպէս Թէ Քրիստոնէութեան բոլոր պարտաւորութիւնները խաչակնքելուն մէջ կը բովանդակին ։ Նաեւ կախարդութեան հաւատալն ընդհանուր է նոցա մէջ. եւ շատ մը ուրիշ այլանդակ անպատշաճութիւններ ալ ունին ։ Հոս խօսինք քիչ մ'ալ Աւետարանի գործին վրայ ։ Անցեալ 1883 տարւոյ օգոստոսին, Դաւրէժի կայսերական միսիոնարաց կողմանէ յիշեալ Սախդապատ գիւղին մէջ ուսումնարան մը հաստատուեցաւ, եւ այժմ 15էն մինչեւ 20 տղայք հոն կը դաստիարակուին ։ Կան ոմանք ալ որ իրրեւ քաղցեալ եւ ծարաւի, Տէրոջ խօսքին յարած են, եւ այն տեղեր ուր մարդիկ յառաջագոյն ժողովելով դատարկ եւ չնչին առասպելներ կը զրուցէին, այժմ անոնց փոխարէն այնպիսի տեղեր Աւետարանի ճշմարտութեանց վրայ կը խօսին ։ Նաեւ Տէրունական օրը հասարակ օրերէ չէր զանազանուեր եւ տեղւոյն բնակիչք երբէք անոր արժէքը չէին հասկընար, բայց յորմէ հետէ Տէրոջ խօսքը կը քարոզուի, չատեր կը զգուշանան այն օրը գործելէ, եւ կուգան բանին քարոզութիւնը լսելու, այնպէս որ չատ անգամ հասարակ գիշերները հոգեւոր պաշտաման ժողովներ կ'ունենանք ։ Սակայն ի սրտէ կը ցաւինք որ կղերք եւ իշխանք ժողովրդեան չատ անգամ կ'արգելուն վկասարակութիւն Տէրոջ խօսքը լսելէ, այլոց զաւակները Աւետարանականաց ուսումնարանը երթալէ ։ Սակայն վստահ եմ եւ աներկբայ որ Տէրը այս գիւղի պարզ ժողովուրդն իրեն համար մաքուր եւ անարատ հօտ մը պիտի պատրաստէ ։

Ուրեմն կը խնդրեմ այս նամակն ընթերցող բոլոր ազնիւ Քրիստոնեայներն հայցել Հովուապետէն, որ իւր գործին բոլոր արգելքներն ու խոչընդոտները վերցնէ, եւ աղօթել որ մանաւանդ այս պիղծս մէջ նոր սկսուած գործի վերայ ալ Տէրոջը օրհնութիւնը Թափուի, այս նոր տարին մենք նոր չնորհքներով ու զօրութեամբ զարդարուինք, եւ բնաւ չվհատինք արգելքներէն ու չյուսահատինք եւ անչարժ մնանք հաւատքին մէջ եւ ջանանք մեր նպատակը Տէրոջ նպատակին յարմարցնելով Անոր գործը յառաջ տանիլ ։

Ս. Ե.

Սախդապատ, յունվ. 28, 1884

Հանգանակութիւնք Քիւրտիստանի Աւետարանչական գործոյն, մարտ 4, 1884. Կարինէն 80 դ.։ Մեզերէկն 100 դ.։ Խոյլուէն, Մըլեսի Պօղոսի կտակէն 150 դ.։ Պէզէքի կիրակնօրեայ դպրոցէն 688 դ.։ Յակոբ Նազարեանէն 12 դ.։ Խարբերդէն 75 դ.։ Սրղընիկէն 33 դ. ։ Դեմրանէն 80 դ.։ Սարա Պէշիկօթիւրեանէն 19 դ. ։ Կանանց Պօղոսէն կամ ընկերութենէն 660 դ.։ Խուլագեղէն 20 դ.։ Գումար 1,919 դ. ։

Քիւրտիստանի Աւետարանչական գործոյն համար նուէրք այսուհետեւ կրնան ղրկուիլ առ Պատ. Հ. Ն. Պարնըմ։

Խարբերդէն փետ. 25, 1884 Թուականով առ Մասիս ուղղեալ նամակի մը մէջ այսպէս կը կարդանք.

«Ազգային լրագրի գոնէ մի բաժանորդ չի գտնուիր նոյն (Մելիտինէի Հայ) ժողովրդեան մէջ» . . . ։ «Զմուռնայ ըսել թէ ինչպէս Հայաստանի մի քանի տեղերն, նոյնպէս եւ Մելիտինէի մէջ ոչ նուազ Հայք Աւետարէք կանուանեն ամէն լրագիր։ Աւելորդ նշան է Ա. Թէ իրենք Աւետարեր Թերթը նախատէս եւ յաճախակի տեսած են, եւ Բ. Թէ ազգային ուրիշ լրագիր տեսած չեն եւ Գ. Թէ ո՛րչափ յետնեալ է մեր ժողովուրդ կրթական վիճակի մէջ եւայլն . . . . ։ »

Ս. Յ. Թ. ազէն գրուած մանուար նամակ մը հետեւեալը կը քաղենք.

Այս օրերս Ս. Յ. Թ. ազի Լուսաւորչական եղբարց մէջ ընկերութիւն մը կազմուած է Աւետնական անուամբ, որուն նպատակն է աղտոր գպրոց մը կառուցանել որբոց համար ։ Որպէս զի այս բարեսիրական ձեռնարկը ի գլուխ հանուի, հարկ համարուած է ատակ ժողվել ազգային հաստատութենէն, եւ այս պատճառաւ ժողովուրդը ամէն կիրակի ազգային դպրոցը կը հրաւիրուի ։ Կիրակի օրերը յիշեալ դպրոցին մէջ ժողվուղ բազմութեան Սուրբ գիրք կարդալու, քարոզելու եւ յորդորական խօսքեր խօսելու համար ժողովուրդը կը հրաւիրէ յիշեալ քաղաքին Գալէճի ուսանողներէն ոմանք, եւ անոնց քարոզութիւնն ու յորդորանքները մոխիկ կ'ընէ մեծ հաճութեամբ ։

1883 տարւոյ 24 Թիւ Աւետարերին մէջ Զայլոյի վերնագրով հրատարակութեան վրայ արգոյ բարեկամ մը մի քանի հարցմունք ուղղած է մեզ, եւ կը խնդրէ որ պատասխանենք ։

Արդ, այն արուեստահանդէսը յորում կեցած էր ձոյլ ոսկին, տարիէ մը ի վեր գոցուած եւ հաւանականաբար ոսկին փողերանոց գացած եւ դրամ կտրուած է ։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգղիոյ մէջ Աւետ. Քրիստոնեայք անցեալ տարի տուին միսիոնարական ընկերութեանց 100,000 ոսկի աւելի քան նախորդ տարին ։ Անցեալ տարի տուին իրր 1,190,000 լիրա ։ Անգղիոյ մէջ Պապականք տուին 11,000 լիրա կաթոլիկ միսիոնարական ընկերութեանց ։ Այս հաշիւով Աւետարանականք տուած են հարիւրապատիկ աւելի քան Պապականս ։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարտ 20 ըստ Ռուս. եւ ապրիլ 1 ըստ Լատ., 1884

ՍՈՒԱՆ

Կորոնն զօրապետի դիրքն ի Խարտում հինա դիմառոր առարկան է ուշադրութեան։ Արաբք մեծ զօրութիւն հաւաքած են կապոյտ Նեղոսի ափունքը Խարտումի դիմացը սրպէս զի յարձակին այն տեղւոյն վրայ։ Անոնք գրաւած են նաեւ Նեղոսի ափունքը Խարտումի եւ Շէնաիի մէջտեղ, այն նպատակաւ որ արգելուն չզենաւուց Խարտում անցնիլը, եւ Անգլիայի զօրքը ճամբայ մը գտած չէ գիտէն անցնելու, բայց կորոնն զօրապետ օգնական զօրք խնդրած է, եւ իւր դիրքը չատ վտանգաւոր է։ Ամսոյս 14ին կորոնն զօրապետ խմացաւ որ 4,000 Ա-րաբ զօրք կը պաշարէին 500 սեւամորթ զինուորներէ բաղկացեալ հաւատած մը Հալֆիյէ անուն դիւղին քով որ է Նեղոսի վրայ եւ Խարտումի չատ մօտ, եւ չզենաւով 1,200 զօրք ղրկելով յաջողեցաւ վանել Արաբները եւ ազատել ու Խարտում բերաւ պաշարեալ զօրքերը։

Սուաքիմի մէջ Անգլիայի զօրագունդք կը չորչին աստ եւ անդ թշնամին փնտռելու համար, բայց անոնցմէ եւ ոչ զօք գտած են այն ճակատամարտէն ի վեր որ տեղի ունեցաւ ի Դամագի (ոչ ի Դոնքին, ինչպէս որ անցեալ չաբաթ ապատեցաւ սխալմամբ)։ Անգլիացի հեծելազօրքը յաւալ խաղացած է Պէրպէրի ճամբուն վրայ իբր 30 մղոն, եւ հաւանական է թէ չանք մը պիտի ընէ չուտով Սուաքինէ Պէրպէր հասնելու։ Օսման Տիկմայի համար կ'ըսուի թէ երկրին ներսի կողմերը վախած է երկու հարիւր մարդով։

Անգլիացւոց դժուարութիւնները պիտի աւելնան որչափ որ ժամանակը երկարի։ Օդին հեպղեպէ տաքնալը անտարակոյս զօրաց առողջութիւնը պիտի վնասէ։ Սակայն կորոնն զօրապետի վրտանգը ի Խարտում հաւանականաբար պատճառ պիտի ըլլայ որ Անգլիական զօրք ղրկուի անոր։ Անգլիական զօրքը Սուաքիմէն Խարտում հասնելու համար պէտք ունի անցնիլ 250 մղոն անապատ, ուր ջրհորները չատ հեռի են եւ չատ փոքր եւ անբաւական զօրաց պիտոյիցը։ Ադեքսանդրիայէն Խարտում հասնելու համար Անգլիական զօրքը պէտք է գըտնեն չոգենաւեր որ նաւարկեն Նեղոսէն իբր 1,500 մղոն տեղ։ Ասոնց որն որ ըլլայ դժուարութեամբ լի է։ Բայց կորոնն զօրապետ չկրնար թողուլ առանց օգնութեան եւ այս երկու ճամբաներէն մէկը պէտք է փորձուի չուտով։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԱՑ ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀՈՒԹԻՒՆԸ

Ցունաց կրօնական եւ քաղաքական ժողովոյ կողմանէ Բ. դրան մատուցուելիք ծանուցագրոյն պատրաստուած լինելը եւ Ցունաց Պատրիարքին զոյն անոր մատուցումը յետաձգելը դրած էինք անցեալ չաբաթ։ Պատրիարքը որովհետեւ չէր յուսար թէ խնդիրը պիտի կարգադրուէր ինչպէս որ կ'ուզուէր, յիշեալ ծանուցագրին Բ. դրան ներկայացումը յետաձգեց մէկ երկու չաբաթ, եւ այս պատճառ եղաւ Յոյն լատրայ այլ եւ այլ մեկնութեանց ու վիճաբանութեանց։ Պատրիարքը անցեալ կիրակի օր կրօնական եւ քաղաքական ժողովոյ գրութիւն մը ղրկեց, յորում կ'ըսէ թէ ծանուցագիրը Բ. դրան մատուցանելու հարկ չկայ, թէ ունի պատճառներ յուսալու որ ի մօտոյ պիտի լուծուի առանձնաշնորհութեանց խնդիրը, եւ թէ բաց ասի երկու ժողովներն ալ իրենց ընտրած եղանակաւը կրնան վարել այս մասին։

Ասոր վրայ կրօնական եւ քաղաքական ժողովները որոշեցին ծանուցագիրը մատուցանել Բ. դրան անյապաղ, եւ անմիջապէս ղրկեցին զայն։ Երկու ժողովներուն այս ընթացքը Ցունաց բաղձանաց համաձայն եղած է. վասն զի որովհետեւ Զաուկի ոտնը մտեցած է, չատ կը վախնան որ այս խնդիրը լուծուի մինչեւ այն ատեն, որպէս զի դարձեալ չպատահին այնպիսի դէպքեր Ցունաց եկեղեցւոյն մէջ, ինչպէս որ եղաւ ատկէ առաջ անցեալ Ծննդեան ատենն։ Երկու ժողովոց անդամք ալ այս բանին պիտակ ըլլալով որոշած են հրաժարական տալ եթէ ծանօթ խնդրոյն կարգադրութեանն համար ազդեւ մէջոցներ չգործածուին։ Թէպէտ անցեալ չորեքշաբթի օր իրիկուան դէմ ասկէ առաջ պրուածներուն չար եւ նման պէրպէր մը պրուեցաւ Ցունաց Պատրիարքին։ Տեսնելով Ցոյն ժողովուրդին վերոյիշեալ վիճակը եւ կրետէի բնակչաց անհանգըստութիւնը, ուրախ ենք որ այժմ խնդիրը այսպէս կարգադրուած է։

Բ. դռնէն առ Ս. Պատրիարքն Ցունաց ուղղեալ պէրպէրին հետ պրուած պաշտօնագրոյն իմաստին նայելով, որբերու եւ կտակաց վերաբերեալ վաղեմի կանոնները պիտի մնան անփոփոխ, բայց եկեղեցականաց դէմ բացուած դատերու վերաբերեալ կանոնները փոփոխութիւն պիտի կրեն վոքր ինչ։ Պատրիարքին կողմանէ այսպիսի փոփոխութիւն մը ընդունելը հաճելի եղած չէ ոմանց Ցունաց, կը յուսացուի սակայն թէ պատճառ պիտի չըլլայ Ցոյն ազգին մէջ վրդովմունք ծագելու։

ԿՐԵՏԷ

Վերջին ժամանակիս մէջ կրետացիք մեծապէս գրաւեցին հանրութեան ուշադրութիւնը։ Երկու խնդիրք, որոց մին կը վերաբերի Յոյն կղերին առանձնաշնորհութեանց, եւ միւսը մի քանի բարեփոխութեանց, զորս կղզւոյն Քրիստոնեայ բնակիչք խնդրած են Բ. դռնէն, միանալով անոնց նոր կառավարիչ մը դրուելու խընդրոյն հետ, կղզեցւոց քիչ մը անհանգստութիւն կուտայ։ Ոմանք Սֆաքիայցիք անարդարանալի ընթացից մէջ են գըտնուած, զոր օրինակ վանած են այն պաշտօնեաները զոր չեն սիրեր, եւ սպառնացած են թէ Ֆոթիատէս փաշան եւ պիտի ղրկեն եթէ կառավարչին վերադարձն առաջ չըլուծուի պատրիարքական առանձնաշնորհութեանց խնդիրը։ Կ'ըսուի թէ ինքն Ֆոթիատէս փաշա պգացած է թէ իւր երթալն ի կրետէ աղէկ պիտի չըլլայ եթէ իւր հետ չունենայ հեղինակութիւն ներմուծելու հոն բաղձացեալ բարեփոխութիւնները։

Կայսերական կառավարութիւնը նախատղութեան առած է կրետէի ժողովրդեան բաղձանքները, եւ կ'ըսուի թէ որոշած է շնորհել այս բաղձանքները։ Որովհետեւ Ցունաց Պատրիարքը այժմ ընդունած է իւր պէրպէրը ըստ նախկին ձեւոյն, պատճառ ունինք յուսալու թէ կըրետէի գրգռութիւնք պիտի վերջանան, եւ թէ Ֆոթիատէս փաշա կարող պիտի լինի վերադառնալ իւր պաշտօնատեղին խաղաղութեամբ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՉՕՐԱՑ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԼ ԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ չաբաթ լրագիրք գրեցին թէ Անգլիական ծովակալեան ի Սուեան, խոստացած է 1,000 ոսկի վարձ տալ այն անձին որ Օսման Տիկմայի գլուխը կը բերէ իրեն։ Բայց մենք տարակուսեցանք այս լրոյ ստուգութեան վրայ, պի այսպիսի վարձատրութիւն մը վայելուչ չըթուիր քաղաքակիրթ կառավարութեան մը։ Երբ Անգլիոյ կառավարութեան պաշտօնեայք լսեցին այս պատմութիւնը, հեռագրաբար հարցուցին Հիւիթ ծովակալին թէ ստո՞ղ կր այդ լուրը։ Երբ ծովակալը պատասխանեց թէ ինք այդպիսի խոստում մը ըրած կր, կառավարութիւնը հրամայեց անոր ուրիշ յայտարարութիւն մը հանել որով եան առնու իւր այն խոստումը, եւ խմացուն էր ժողովրդեան թէ Անգլիա այլ եւս պիտի չխոստանայ այդպիսի վարձ, Արաբաց գըլուխներուն համար։ Ծովակալին ըրածը խոժդժական էր եւ խոսիւ դատապարտուեցաւ թէ Անգլիոյ Սպդ. ժողովին եւ թէ եւրոպական լրագրաց մէջ։ Բայց ի այս խոժդժական դէպքին, Անգլիական զօրաց կը վերագրուի ուրիշ անգութութիւն մի եւս, իբր թէ անոնք սպաննած ըլլան բոլոր վիրաւորեալ Արաբները Դամագիի ճակատամարտին մէջ։ Անգլիական է սպաննել վիրաւորեալ մարդ մը թէպէտ ըլլայ նա թշնամի։ Բայց Դամագիի ճակատամարտին մէջ Արաբք վիրաւորուելէ ետքն ալ չարունակած են կռուիլ, չուզելով մինչեւ իսկ լսնալէ ետքը անձնատուր լինել Անգլիացւոց, եւ անտրակոյս անոնցմէ չատեր սպաննուեցան Անգլիացի զինուորներէն մինչ կը պաշտպանէին իրենքզիրենք։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բաղէշի կուսակալ կարգուած է Տէր-սիմի նախորդ կուսակալ Ֆիքրի փաշա, եւ Հէքքեարիի կուսակալ կարգուած է Դամասկոսի նախկին կառավարիչ Խահէմ փաշա։

— Անցեալ երկուշաբթի (մարտ 12/24) Լուս. Հայոց Համագումար ժողովը գումարելով ի Մայր եկեղեցւոջ, ուր ներկայ էին 14 եպիսկոպոս, 17 վարդապետ եւ 27 քահանայ, եւ իբր 2,000 հոգի ժողովուրդին, կամաւոկրատական ընտրելեաց մէջ առաւելագոյն քուէ ստացած են Ա.մեն. Ներսէս Ս. Պատրիարք, Ա.մեն. Մակար սրբազան, Գեր. Մելքիսեդեկ սրբազան Մուրատեան։

Բաց ի այս երեք եկեղեցականաց թէպէտ ուրիշներ ալ բաւական քուէ չահած են, սակայն իբրեւ ընտրելի անբաւական համարուելով անոնց քուէները, յաջորդ նիստի մէջ քուէից համեմատական առաւելութեամբ պիտի ընտրուին չորս ընտրելիք եւս, որով պիտի լրանայ ընտրելեաց սահմանեալ եօթն թիւը։

Ա.մեն. Ներսէս Ս. Պատրիարք 1884 մարտ 12 թուականաւ առ Պատրիարքական փոխանորդն գիր մը ուղղելով կը ծանուցանէ թէ ինք հրաժարած է կաթողիկոսական ընտրելի ըլլալէ, եւ կը խնդրէ որ իւր անունը չդնուի ընտրելեաց ցանկին մէջ։

—Քարիւղի խնդիրը ցարդ լուծուած չըլլալով, անցեալ չաբաթ Րուսիոյ Ա.մերիկայի եւ Րումանիոյ դեսպանաց կողմանէ այս խնդրոյս նկատմամբ մէյմէկ համիմատ ծանուցագիր ներկայացուած է Բ. դրան խնդրելով որ յիշեալ խնդիրը կարգադրուի։ Քարիւղի այս խնդիրը ծագած է արտօնութենէն որ արուած է Սամի պէյի քարիւղի մէթերանոց մը չինելու համար։ Յիշեալ դեսպանք այդ առթիւ անպատչէյ անուամբ առնուած տուրքին պէտքերնէն սնուելին արուիլը հակառակ համարելով դաշնադրութեանց, անպատչէյ տրոց նուազումը խնդրած էին, եւ հիմնաւոր վրայ կը յայտնէին նաեւ որ եթէ անպատչէյէ նուազում պիտի չըլլայ, իրենց հպատակաց արտօնութիւն տրուի որ անոնք իրենց սեպհական մէթերանոցներն ունենան։

—Ջմիւռնիոյ ծովախորշին մէջ Անգլիական չոգենաւուց երթեւեկութեան դէմ եղած արգելքը վերցած է Ջմիւռնիոյ կուսակալին յատուկ մէկ հրամանագրովը։

—Մերվերիասի մէջ խարիսխ ձգող Անգլիական նաւատորմիղը երեքշաբթի օր անկէ ելլելով դարձեալ կրետէ կղզւոյն Սուտա նաւահանգիստը գացած է։

—Կ'ըսուի թէ անցեալ երեքշաբթի օր մինչ կին մը Սուդան Ա.մէնի կոլմը վաղորդ մը կ'անցնէր, ջրանկիր մը վրան յարձակելով ձեռքի դաշոյնով խեղճ կնոջ զարկած եւ սպանած է, եւ ոստիկանութեան պինուորք թէպէտ այս բարբարոսական գործը տեսեր եւ ոճրագործին հետեւէն վազեր են, բայց կարող եղած չեն բռնել զայն։

—Կրետէի կուսակալ Ֆոթիատէս փաշա ուրբաթ օր Համբայ ելլաւ իւր պաշտօնատեղին երթալու Աւստրիական չոգենաւով մը։

—Թարիւղ լրագիրը կառավարութեան կողմանէ խափանուած է երեք ամսոյ համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցունաց Ազգային ժողովը չարունակած է իւր նիստերը, ուր անդամոց մեծամասնութիւնը ներկայ կը գտնուի, թէպէտ ընդդիմադիր կողման անդամք բացակայ կ'ըլլան։ Մր. Տելիեանի սպառնացած է հրաժարիլ Ազգային ժողովին մէջ իւր ունեցած պաշտօնէն։ Ընդդիմադիր կողման անդամք չաբաթ մը բացակայ գտնուելէ ետքը տեսնելով որ այսպէս միայն իրենք գիրենք կը ցնաուեն, հեռացեալ դարձեալ Ազգային ժողովին մէջ ներկայ գտնուիլ չանձն առած են։

— Րուսք ի կեդրոնական Ասիա առած են ուրիշ կարեւոր առաւելութիւն մի եւս։ Մերվի եւ Աֆղանիստանի մէջտեղ գտնուած երկրին բնակիչք Րուսիոյ կառավարութեան հպատակութիւն յայտնած են։ Ա.յս դէպքը Բրուսիոյ սահմանագլուխը կը մօտեցնէ, Հերաղի, որ է քաղաք Աֆղանիստանի։

Անգլիայիք կը թուի թէ կը վստահին Աֆղանաց բարեկամութեան իրբեւ պատնէշ Ռուսաց սակէ աւելի չատով հաստատ նդէմ։ Բայց այս բարեկամութիւնը չատ անստոյգ է, մանաւանդ այս պատճառաւ որ չատ տարակուսելի է որ ի Հերաթ բնակող Աֆղանք այժմու էմիրը ընդունին իրբեւ օրինաւոր իշխան։ Րուսիոյ յառաջխաղացութեան խնդիրը չատ հետաքննութեանց նիւթ եղած է Անգլիոյ Սզգային ժողովոյն մէջ, բայց կարեւոր արդիւնք մը չէ ունեցած։ Եւրոպայի մէջ սա գաղտնիքը հետզհետէ կը տարրանայ թէ Րուսական սահմանագլխոյ խնդիրը կանուխ եւ անագան պատճառ պիտի լինի պատերազմի մը Անգլիոյ եւ Րուսիոյ մէջտեղ։

—Գաղիոյ յաջողութիւնք ի Դոնքին, աւելցուցած չեն Գաղիոյ եւ Զինաստանի մէջտեղ պատերազմի մը հաւանականութիւնը։ Զինացիք սոսկմամբ կը տեսնեն թէ Գաղիոյ նաւատորմիղը կրնան պաշարել իրենց ծովեզերքը, եւ թէ Գաղիական զօրքը հաւանականաբար պիտի գրաւէ Հայնան կղզին եթէ ներկայ խնդիրը չկարգադրուին արագ։ Միւս կողմանէ Գաղիացիք կը խորհին թէ իրենց հայրենիքէն այսչափ անհուն հեռաւորութեամբ երկրի մը հետ պատերազմիլ չատ դժուար պիտի ըլլայ, եւ թէ հաւանական է այդ պատերազմը պատճառ պիտի լինի Գաղիոյ եւ Անգլիոյ ընդ միմեանս յարաբերութեանց ցրտանալուն։ Վասն որոյ Գաղիոյ կառավարութիւնը կը վարանի հետեւիլ այնպիսի աշխարհավարութեան որ հարկադրէ զՋինաստան պատերազմ հրատարակել։ Անգլիական կառավարութիւնը ձերբակալած է Գերմանիա չինուած Զինական մարտանաւ մը, որ Անգլիոյ մէկ նաւահանգիստը մնած էր թնդանօթ առնելու համար։

— Ըստ Թայմզ լրագրին, Գաղիա մտադիր է գրաւել Զինաստանի նաւահանգիստներէն մին, իրբեւ գրաւ Զինաստանի կողմանէ իրեն հատուցուելիք պատերազմական տուգանաց։

—Մր. Կլատսթոն դեռ ապաքինած չլինելով, իւր բժիշկին հրահանգին համեմատ տունէն դուրս չելլեր, բայց կ'ընդունի այցելուները։

—Պապը կը խորհի իւր բնակութիւնը Իտալիայէն Մալթա կղզին փոխադրել։

—Անգլիոյ Թագուհւոյն որդին իշխան Լէոփոլտ, որ օգտափոխութեան համար Գաղիոյ Գան քաղաքը գացած էր, դիպուածով տեղէ մը վար իյնալով մեռած է անցեալ ուրբաթ օր։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիւրքմէնք Մերվ մնող Րուս զօրականին վրայ յարձակեցան, եւ ասկէ սասսիկ կռիւ մը տեղի ունեցաւ։

— Պէրլինէն առնուած լրոյ նայելով հաւանական կը թուի թէ Պիզմարք իշխանը պիտի հրաժարի Արտաքին գործոց պաշտօնէութենէ։

— Ամերիկայի Սինսիննատի քաղաքին դատարանը երբ արձակեց մարդասպան մը, տեղւոյն հասարակութիւնը բանտին վրայ յարձակեցաւ։ Անդորրութիւնը վերստին հաստատելու համար կառավարութիւնը ստիպուեցաւ բռնութիւն բանեցնել, եւ այն միջոցին հասարակութենէն 30 անձինք սպաննուեցան։

—Օսման տիկմա Սուաքինէ 17 մղոն հեռի Դամանի կոչուած տեղը պեռելած լինելով իւր զօրապետը, Անգլիական զօրքը ճամբայ ելան մարտ 26ին Օսման Տիկմա հալածելու համար։

Բան վերջին լրոց, հաւանական է թէ ուրբաթ կամ չաբաթ օր ճակատամարտ մը տեղի ունեցած ըլլայ։ Մարտ 15էն հետէ բնաւ կարելի եղած չէ լսել աւետիս կորոնն փաշայէն։ Շատ հաւանական է որ Արաբք բոլորովին պաշարած լինին զԽարտում։ Շոգենաւ մը փորձած է Շէնաիէ Խարտում երթալ, բայց արաբք անոր վրայ հրացէնք արձակելով շոգենաւը հարկադրած է Շէնաի քաշուիլ։

ԱՏԱԿԻ ԳԻՆԵՐԸ

Մարտ 19/31, 1884

Թանասլիտ	9.18	Րուս. երկ. բաժինք	42.25

ԴՐԱՄՔ, Օսմ. լիրան 100էն

Մէճիտիէ	108.10	Րուսիոյ թղթ	90.10
Թղթադրամ	1450	Նաթոլէոն	87.23
Մէճալիք	100.20	Դրխմից	51.15
Պէշլիք	102.25	Ազգ. լիրա	110. 3
Ալթըլըգ	103.	Մանէթ Թղթադրամ	8.93

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն
Յարգելիր Հ. Ռ. Կրին

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ
Զգամագճլար, Ցակոբեան խան,